

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative
(asistența juridică garantată de stat parțial gratuită)

1. Denumirea autorului proiectului
Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (<i>asistența juridică garantată de stat parțial gratuită</i>) a fost elaborat de Ministerul Justiției.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului
2.1. Temeiul legal și sursa proiectului
Prezentul proiect are drept scop executarea acțiunii nr. 219 din <i>Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 887/2023</i>, care prevede modificarea <i>Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat</i>, în partea ce ține de asistența juridică parțial garantată de stat, în scopul asigurării accesului la justiție a persoanelor cu venituri reduse. Adițional, proiectul urmărește implementarea: 1) obiectivului specific 1.2. din <i>Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anii 2024-2027</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 164/2024</i>; 2) recomandărilor expuse în <i>Raportul de evaluare ex-post juridică a Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat</i>, DGJ-04 nr. 443 din 14 noiembrie 2024; 3) recomandărilor Curții de Conturi expuse în <i>Raportul auditului conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Curții de Conturi nr. 8/2023</i>.
2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative
În conformitate cu art. 22 alin. (1) din <i>Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat</i> (în continuare – <i>Legea nr. 198/2007</i>), se acordă asistență juridică calificată inclusiv în cazul în care persoana este capabilă să achite o parte din cheltuielile de asistență juridică. În acest caz, poate fi acordată asistență juridică calificată cu contribuția financiară a beneficiarului dacă această contribuție nu depășește posibilitățile lui financiare și materiale. Conform art. 22 alin. (2) din <i>Legea nr. 198/2007</i>, modul și condițiile de acordare a asistenței juridice calificate gratuite parțial se stabilesc de Consiliul National pentru Asistență Juridică Garantată de Stat.

În pofida acestei delegări legislative, pînă în prezent, Consiliul nu a aprobat cadrul normativ necesar punerii în aplicare a mecanismului de acordare a asistenței juridice gratuite parțial, fapt ce afectează negativ dreptul de acces la justiție a persoanelor social-vulnerabile.

În acest sens, în *Raportul de evaluare ex-post juridică a Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat*, DGJ-04 nr. 443 din 14 noiembrie 2024, se precizează că principalul obstacol în implementarea *Legii nr. 198/2007* constituie lipsa mecanismului de acordare a asistenței juridice gratuite parțial. Or, importanța acestuia rezidă în asigurarea accesului cetățenilor la asistența juridică garantată de stat, în special pentru cei cu venituri mici.

Astfel, raportul a statuat următoarele concluzii și recomandări:

„Principalele obiective stabilite de legiuitor în Legea nr. 198/2007 sunt realizate.

Totodată, subliniem asupra faptului că unele prevederi legislative nu au fost executate sau au fost executate cu întârziere.

Avînd în vedere că mecanismul de acordare a asistenței juridice gratuite parțial **nu a fost încă adoptat, recomandăm autorităților să prioritizeze elaborarea și adoptarea acestuia în cadrul unei proceduri legislative prioritare**, astfel încît persoanele care au nevoie de asistență juridică să poată beneficia de ea într-un mod echitabil.”.

Prin urmare, instituirea mecanismului de acordare a asistenței juridice gratuite parțial reprezintă o prioritate legislativă.

În altă ordine de idei, în *Raportul auditului conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022*, aprobat prin *Hotărârea Curții de Conturi nr. 8/2023*, au fost expuse o serie de constatări și recomandări care evidențiază necesitatea modificării cadrului normativ legislativ:

„[...] pentru a beneficia de servicii juridice garantate de stat, solicitanții adresează OT cererea la care se anexează Declarația cu privire la venituri, la care persoana fizică are obligativitatea să depună și: a) *Certificatul privind componența familiei*; b) *Certificatul de la locul/locurile de muncă cu privire la veniturile lunare, obținute în ultimele 6 luni*; c) *Certificatul de la Casa Națională de Asigurări Sociale cu privire la indemnizațiile sociale lunare*.

Verificările de audit, privind conformitatea recepționării setului de acte necesar determinării eligibilității beneficiarilor de AJGS în baza testului la venit relevă că, într-o multitudine de cazuri, responsabilii din cadrul OT nu solicită și respectiv nu anexează atât Declarația cu privire la venituri cât și certificatele privind componența familiei, care sînt acte obligatorii. Or, acest fapt denotă nerespectarea procedurii prestabilite, și anume, privind identificarea corectă a numărului membrilor de familie ai beneficiarului, venitul global al cărora se ia în considerare la determinarea venitului mediu al beneficiarului.

Cu privire la celelalte două tipuri de certificate menționate supra, se atestă că angajații OT, începând cu anul 2020, la recepționarea acestora au posibilitatea legală să acceseze anumite baze de date cu privire la veniturile persoanelor și să calculeze în mod individual venitul mediu lunar conform datelor oficiale deținute de autoritățile statului (SFS, CNAS etc.). Cele menționate confirmă necesitatea ajustării actului normativ prenotat și racordat la etapele procesului aplicat efectiv de către OT ale CNAJGS.”.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

Obiectivele urmărite prin intermediul prezentului proiect constau în:

- 1) instituirea mecanismului de acordare a asistenței juridice garantate de stat parțial;
- 2) eliminarea normelor procedurale superflue care reglementează procedura de solicitare a asistenței juridice garantate de stat;
- 3) clarificarea cazurilor în care poate avea loc înlocuirea apărătorului în cadrul procesului penal.

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prezentul proiect prevede modificarea:

- a) *Legii nr. 198/2007*; și a
- b) *Codului de procedură penală nr. 122/2003*.

A. Principalele modificări ale *Legii nr. 198/2007* sunt următoarele:

1. Instituirea mecanismului de acordare a asistenței juridice garantate de stat parțial

Potrivit pct.2 din [Rezoluția \(78\)8](#) *Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind asistența și consultanță juridică* „[a]sistența juridică ar trebui să fie disponibilă chiar și atunci când o persoană este în măsură să plătească o parte din costurile procedurii sale. În acest caz, asistența juridică poate fi disponibilă cu o contribuție financiară din partea persoanei asistate care nu trebuie să depășească ceea ce persoana respectivă poate plăti fără dificultăți nejustificate.”.

Astfel, în proiect se propune o nouă redacție a art. 22 a *Legii nr. 198/2007* care va stabili că asistența juridică calificată gratuită parțial se va acorda în cazul în care venitul persoanei va depăși salariul minim lunar pe țară cu cel mult 30%. În acest caz, solicitantul va fi obligat să restituie 30% din cheltuielile de acordare a asistenței juridice, în conformitate cu art. 23¹ din *Legea nr. 198/2007*, care reglementează modalitatea de recuperare a cheltuielilor pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat.

Pentru anul 2025, salariul minim lunar pe țară constituie 5 500 lei. Astfel, persoana va putea beneficia de asistență juridică calificată parțial dacă venitul acesteia nu va depăși 7 150 lei (i.e. 5 500 lei + 30%).

Cu toate acestea, solicitantul va fi obligat să restituie 30% din cheltuielile de acordare a asistenței juridice, în conformitate cu art. 23¹.

Prevederile art. 22 se vor aplica *mutatis mutandis* și în privința acordării serviciilor de mediere garantată de stat.

2. Excluderea obligației de a depune declarația cu privire la venit împreună cu cererea de acordare a asistenței juridice

Depunerea de către solicitanți a declarațiilor cu privire la venit, împreună cu cererile de acordare a asistenței juridice, este inutilă și superfluă. Or, după cum se constată și în raportul Curții de Conturi, începând cu anul 2020, oficiile teritoriale dispun de acces la mai multe sisteme informaționale cu privire la veniturile persoanelor și, prin urmare, au posibilitatea să calculeze în mod individual venitul mediu lunar conform datelor oficiale deținute de autoritățile publice (Serviciul Fiscal de Stat, Casa Națională de Asigurări Sociale, etc.).

În acest sens, Curtea de Conturi statuează expres necesitatea ajustării cadrului normativ și racordarea acestuia la etapele procedurale efectiv aplicate de către oficiile teritoriale.

Mai mult decât atât, această modificare este necesară în contextul în care, pe de o parte, completarea declarațiilor cu privire la venit reprezintă un exercițiu complex pentru solicitanții de asistență juridică garantată de stat, iar, pe de altă parte, informațiile din declarații pot conține erori sau informații incomplete.

B. Principalele modificări ale *Codului de procedură penală* sunt următoarele:

1. Concretizarea faptului că art. 69 alin. (2) din *Codul de procedură penală* este aplicabil exclusiv în cazul prevăzut la art. 69 alin. (1) pct. 10) (*i.e.* la faza judecării cauzei penale în ședința de judecată în primă instanță, în apel sau în recurs ori la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac).

2. Clarificarea faptului că înlocuirea apărătorului care lipsește nejustificat sau refuză exercitarea apărării, conform art. 70 alin. (4), poate fi realizată în toate cazurile în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie (*i.e.* toate cazurile prevăzute la art. 69 alin. (1)).

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerație

În vederea atingerii obiectivelor formulate în compartimentul nr. 3 din prezenta notă de fundamentare, nu au fost identificate opțiuni alternative.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Prevederile propuse vor avea un impact pozitiv asupra sectorului public, deoarece în cadrul oficiilor teritoriale ale Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat se va eficientiza și uniformiza procedura de calculare a venitului solicitanților de asistență juridică garantată de stat, în corespundere cu recomandările Curții de Conturi (i.e. calcularea venitului în baza informațiilor oficiale din registrele de stat).

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Prin proiect se propune partajarea sarcinii financiare pentru asistența juridică garantată parțial între bugetul statului și contribuția beneficiarului. Acest mecanism impune ca beneficiarii asistenței juridice să restituie o parte din costurile aferente asistenței juridice calificate primite. *In concreto*, din buget se va acoperi inițial întreaga sumă a cheltuielilor pentru asistență juridică, iar beneficiarul va contribui ulterior cu 30% din aceasta.

Asistența juridică cu contribuția beneficiarului are ca scop responsabilizarea justițiabilului-beneficiar, încurajându-l să evalueze avantajele și dezavantajele inițierii unui proces (având în vedere că va acoperi o parte din costurile asistenței juridice), fapt ce va contribui la reducerea cererilor nejustificate în instanță.

Prin eliminarea cazurilor nefondate, sistemul de asistență juridică poate direcționa resursele disponibile către cauzele care necesită cu adevărat suportul statului și poate contribui la controlul general al costurilor pentru asistența juridică.

Cuquantumul cheltuielilor pentru asistența juridică garantată parțial va depinde de numărul beneficiarilor de asistență juridică garantată parțial și de volumul asistenței juridice acordate, reprezentând diferența dintre suma alocată din bugetul de stat și partea care trebuie restituită de beneficiar.

La moment este imposibil de estimat un cuquantum exact al cheltuielilor pentru asistența juridică garantată de stat parțial, deoarece numărul cererilor și, implicit, numărul de beneficiari nu este cunoscut și nici nu poate fi prezis. Pornind de la costul mediu al unui dosar în apărare de circa 3000 lei (dar acest cost este variabil în funcție de categoria dosarelor: civile, penale, contravenționale; de etapa la care se acordă asistență juridică: urmărire penală sau judecare a cauzei; de căile de atac, etc.) se poate deduce că contribuția bugetară va constitui 2 100 lei, iar a beneficiarului 900 lei.

În concluzie, proiectul de lege este conceput pe mecanismul de recuperare parțială a costurilor pentru asistența juridică garantată de stat, ceea ce ar putea

contribui la reducerea poverii bugetare pe termen lung, dar cu costuri financiare imprevizibile pe termen scurt.

Precizăm că implementarea prezentului proiect de lege va fi realizată în limita bugetului prevăzut la subprogramul de cheltuieli 4008 „*Apărarea drepturilor și intereselor legale ale persoanelor*”, cu o eventuală ajustare prin exercițiul de rectificare bugetară în funcție de evoluția cererilor pentru asistența juridică garantată de stat parțial.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Nu este aplicabil.

4.4. Impactul social

Prevederile propuse vor avea un impact social pozitiv, deoarece vor fortifica dreptul de acces la justiție și, în special, dreptul constituțional la apărare al persoanelor social-vulnerabile.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

Prin prezentul proiect se propune excluderea art. 25 alin. (3¹) din *Legea nr. 198/2007*, deoarece condiționarea acordării asistenței juridice garantate de stat de exprimarea consimțământului pentru prelucrarea datelor cu caracter personal este contrară prevederilor *Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal*. Or, în acest caz, consimțământul nu este liber exprimat.

Precizăm că, în exercitarea funcțiilor și atribuțiilor sale prevăzute de lege, Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat prelucrează date cu caracter personal în temeiul art. 5 alin. (5) lit. d) din *Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal*.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Nu este aplicabil.

4.5. Impactul asupra mediului

Nu este aplicabil.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Nu este aplicabil.

5. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Inițierea elaborării proiectului a fost anunțată pe 14 mai 2024 ([link](#)). Recomandări sau propuneri nu au fost recepționate.

Proiectul legii, împreună cu materialele însoțitoare, au fost transmise spre avizare și consultare publică. Au fost recepționate avize din partea Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat; Centrului Național pentru

Protecția Datelor cu Caracter Personal; Procuraturii Generale; Ministerului Finanțelor; Consiliului Superior al Magistraturii; Uniunii Avocaților din Republica Moldova; Biroului Asociat de Avocați „AvoConsult”.

Toate obiecțiile, propunerile și recomandările înaintate sunt reflectate în tabelul de sinteză, anexat la proiect.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Prevederile propuse nu implică modificarea altor acte normative în domeniul asistenței juridice garantate de stat.

7. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Implementarea prezentului proiect de lege nu implică măsuri suplimentare.

Ministru

Veronica MHIAILOV-MORARU